॥ अथ अमरद्वितीयकांड प्रारंभः श्रीलक्ष्मीनृसिंहप्रसाद ॥ असे

" Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. "

२भूः स्थानमात्रेऽक धिता धरण्यामपयोषिति। भूमि स्थितौ स्थानमात्रइतिहैमः२
२अचलस्तु गिरौ कीलयोअचला भुवीतिहैमः२
अनंतः केशवे शेषे पुमानिरवधौ त्रिषु। अनंता चाविशल्यायां शारिवा
दुर्वयोरपि। कणादुरालभा पथ्यापार्वसामलकीषु चेति। २ ×विश्वं भरो त्युतेशके पुंसि विश्वंभरा भुवीति। २

धरणं धारणे मान विशेषो धरणी भुवीतिहैमः२

(2)

अ०कां०२ ।।श्रीगणेशायनमः।। श्रीनृसिंह।। वर्गाः पृथ्वीपुरक्ष्माभृद्वनौषधिमृगादिभिः।। नृब्रह्मक्षत्रविट्शूद्रैः सांगोपांगैरिहोदिताः।।१।। भूर्भूमिरचलानंता रसा विश्वंभरा स्थिरा।। धरा धरित्री धरणिः क्षोणी ज्या काश्यपी क्षितिः।।२।। सर्वंसहा वसुमती वसुधोर्वी वसुंधरा।। गोत्रा कुः पृथिवी पृथ्वी क्ष्मावनिर्मेदिनी मही ।।३।।

१आदिशब्देन पक्षिकीटादीनां ग्रहणं

स्थिरा भूः शाल्मलीस्थिरा ...

।।१।।

मेदिनी ... भुवि ... इतिहैमः३

मृत्तिका भूरास्तापरः

उआसारभेदभागास्य ... देशेऽत्रास्थिमभूमिः ... देशे जलदेशास्य ... लांगलायच ... पडजमीन

वा मृत्मृत्तिका प्रशस्ता तु मृत्सा मृत्स्ना च मृत्तिका।।४।। उर्वरा सर्वसस्याढ्या। स्यादूषः क्षारमृत्तिका।।५।। ऊषवानूषरो द्वावप्यन्यलिंगौ स्थलं स्थली।।६।। समानौ मरुधन्वानौ द्वे खिलाप्रहते समे।।७।। ।।३।।

त्रिषु द्यौ जगती लोको विष्टपं भुवनं जगत्।।८।। लोकोऽयं भारतं वर्षं शरावत्यास्तु योऽवधेः।।९।। देशः प्राग्दक्षिणः प्राच्य

जंबुद्वीपनवभाग१.

त्रिलिंगौ२

१हिमवद्विंध्ययोर्मध्यंयत्प्राग्विनशनादपिप्रत्यगेवप्रयागाच्चमध्यदेशःप्रकीर्तितइतिमनुः१

२गोष्ठंगोस्थानकमेतत्सर्वंतंअधिकारः२

(2A)

दुरिशया चारसहितख ग्रादिदेशस्य १ प्राच्य१ उदीच्यः पश्चिमोत्तरः२॥ प्रत्यंतोम्लेच्छदेशःस्यात्२मध्यदेशस्तुमध्यमः१॥७॥आर्यावर्तःपुण्यभूमिर्मध्यंविं

ध्यहिमालयोः२॥नीवृज्जनपदौ२देशविषयौतूपवर्तनं४॥८॥त्रिष्वागोष्ठान्नडप्रायेनड्वान्नड्वलइत्यपि२॥कुमुद्वान्कुमु

दप्राये१वेतस्वान्बहुवेतसे१॥९॥शाद्वलः१शादहरितेसजंबालेतुपंकिलः१॥जलप्रायमनूपंस्यात्पुंसिकच्छस्त

जुलारिअसमप्रायम् दधिकस्य ४ थाविधः॥१०॥स्त्रीशर्करा१शर्करिलः शार्करः शर्करावति४॥देशएवादिमावेवमुन्नेयाः सिकतावति॥११॥

सुराजवतिदेशे

देशोनद्यंबुवृष्ट्यंबुसंपन्नव्रीहिपालितः॥स्यान्नदीमातृको१देवमातृक१श्चयथाक्रमं॥१२॥सुराज्ञिदेशेराजन्वान्१

देनपादिसमीपभूमेः

राजमाबयारइवतिदेशो स्यात्ततोन्यत्रराजवान्१॥गोष्ठंगोस्थानकं२तत्तुगौष्ठीनं१भूतपूर्वकं॥१३॥पर्यंतभूःपरिसरः२सेतुरालौस्त्रि इकारांतस्त्रीलिं गोपपूलइतिख्यात साद्दे १

२नद्यंबुसंपन्नव्रीहिपालितोदेशःनदीमातृकोदेशःकावेर्यादि४ सिकतासिकतिलःसैकतःसिकतावा

दिः१वृष्ट्यंबुसंपन्नव्रीहिपालितोदेशःदेवमातृकइतिक्रमः२ ४निम्नोन्नतारिवालुकाबहुलदेशस्य३

Joint project of ... Sanskrit Mandal, Dhule and the ...

(3)

द्यावापृथिव्यौ रोदस्यौ द्यावाभूमी च रोदसी ॥ दिव्योपृथिव्यौ गंजा तु रुमा स्याल्लवणाकरः ॥ शोधर

त्रीणि वारूढ इति ख्यातस्य

अ० का० २ यां पुमान् २ ॥ वामलूरश्च नाकुश्च वल्मीकं पुंनपुंसकं ३ ॥ अयनं वर्त्म मार्गाध्वपंथानः पदवी सृतिः ॥ सरणिः पद्ध

र्लनी सपिर्दवतोय ॥२॥ तिः पद्या वर्तन्येकपदीति च १२ ॥ १५ ॥ अतिपंथाः सुपंथाश्च सत्पथश्चार्चितेऽध्वनि ३ ॥ व्यध्वो दुरध्वो विपथः क

शोभनमार्गस्य

मार्गाभावस्य द्वे

दध्वा कदध्वा कुदध्वा ॥ तेतोऽध्वा कदध्वा वा ॥ दध्वा कापथः समाः ५ ॥ १६ ॥ अपंथास्त्वपथं २ तुल्ये शृंगाटकचतुष्पथे २ ॥ प्रांतरं दूरशून्योऽध्वा कांतारं वर्त्म दुर्ग दूरे च तरस्य चतुर्णां पथां समाहारः ३

मं १ ॥ १७ ॥ गव्यूतिः स्त्री क्रोशयुगं २ नल्वः किष्कुचतुःशतं १ ॥ घंटापथः संसरणं २ तत्पुरस्योपनिष्करं ॥ १८ ॥

पुरनगरपि त्रिष्वपि सप्तनगर्याः राजधानी

इति भूमिवर्गः ॥ पूः स्त्री पुरीनगर्यौ वा पत्तनं पुटभेदनं ॥ स्थानीयं निगमोऽन्यत्तु यन्मूलनग ॥२॥

उपनगर द्वे स्थानिवासस्य पावडीति लोके द्वे द्वस्य

रात्पुरं १ ॥ १ ॥ तच्छाखानगरं १ वेशो वेश्याजनसमाश्रयः २ ॥ आपणस्तु निषद्यायां २ विपणिः पण्यवीथिका २ ॥ न्दसिंह

३ धन्वंतरसहस्रं तु क्रोशः क्रोशद्वयं पुनः ॥ गव्यूतं स्त्री तु गव्यूतिर्गोरुतं x ३ किष्कुर्हस्ते वितस्तौ च x ३ घंटाग्रहणं वादित्राणां तद्युतां हस्त्यादीमुप x १ द्वे द्वे शून्य विक्रयस्थानस्य

गोमतं च ततः इति वाचस्पतिः । धनुर्हस्तचतुष्टयं ।द्वा ध्यां धनुःसहस्रा x किष्कूनां हस्तानां शतु x लक्षणं तैरुपलक्षितः पंथा घंटापथः । द्वराथ x आपणः पण्यवीथि चिद्वयवी

ध्यां गव्यूतिः पुंसि भाषित इति शब्दार्णवः ।३ x शतं शतुः शतीवा ३ x नतरोरा जमार्गो घंटापथस्मृतः इति वा x थीतिसंज्ञितेति शाश्वतः १

णाख्यः । द्वे राजमार्गस्य २

१रथ्यातुरथसंघातेप्रतोल्यां
प १ पिचचत्वरइतिहैमः। त्रीणि
ग्राममध्यमार्गस्य १

२निशांतचस्त्यदनमितिपाठः। १स्त्येतिपाठे। अकारलोपः
पृषोदरादित्वात्: अपस्य ग्रहणात्। नेलोदवसितपस्त्यमि
तिवाचस्पतिः २

य २

हेमाकाराधारस्य गांवकोट

रथ्याप्रतोलीविशिखाःस्याच्चयोवप्रमस्त्रियां १॥प्राकारोवरणःशालः ३ प्राचीनंप्रांततोवृतिः १॥३॥ भित्तिस्त्री सद्ममध्येएकं पामा दूरं तत्कदक वेष्ठनस्य २

तकेदेडकमेडूकं। चेतिद्विरूपः। एकम् स्याद्विमयकुड्यस्यमहार इति०

पत्कुड्यमध्यन्यस्ता स्थितदेडूकं २

कुड्यं३मेडूकंतदंतर्न्यस्तकीकसं१॥ गृहंगेहोदवसितवेश्मसद्मनिकेतनं॥४॥ निशांतपस्त्यसदनंभवनागार

चकारात्केविपि

मंदिरं॥ गृहाःपुंसिचभूम्न्येवनिकाय्यनिलयालयाः॥५॥ वासःकुटीद्वयोःशालासभौ २० संजवनंत्विदं॥ च सभाघृतसभूतयोः।

हेमुनीनांगृहस्य विसयाः इरचैत्य हैमतण्जनस्य

गोप्यां सभ्येषु शालाया मिति हैमः। विशांतिगृहा पागादिति लोके। णा स्यातस्य ३

तुःशालं १मुनीनांतुपर्णशालोटजोस्त्रियां २॥६॥ चैत्यमायतनंतुल्ये२वाजिशालातुमंदुरा२॥ आवेशनंशि

एकं अन्योन्याभिमुखशालाया: चौसोपा तिख्यातस्य ३

माजघर

ल्पिशाला१प्रपापानीयशालिका२॥७॥ मठःछात्रादिनिलयो१गंजातुमदिरागृहं १॥ गर्भागारंवासगृहं२मरि

शवंतघर

ष्टंसूतिकागृहं२॥८॥ वातायनंगवाक्षो२थमंडपोऽस्त्रीजनाश्रयः२॥ हर्म्यादिधनिनांवासः१प्रासादोदेवभू

२आदिनापरिव्राजकक्षपणिकादीनांवौसानांतु
विहारोस्त्रीति २

(3A)

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(५)

२अंतिणद्वारप्रकोष्टाद्बहिद्वाराग्रवर्ति
चतुष्कस्य उबर्‍या-या ओटा३

चत्वार्यपिपर्यायिइ(?)स्येने१

अ० कां० २ भुजां॥२॥७॥ सोधोऽस्त्रीराजसदनं२ म्रुपकार्योपकारिका२॥ स्वस्तिकः१ सर्वतोभद्र१ नंद्यावर्तादयो

॥३॥ पिच१॥ विच्छंदकः१ प्रभेदाहि भवंतीश्वरसद्मनां॥ स्त्र्यगारंभूभुजामंतःपुरंस्यादवरोधनं॥११॥

देहर्माया(?)पिपरिस्त्र्य गृहस्य

शुद्धांतश्चाऽवरोधश्च४ स्यादट्टः क्षौममस्त्रियां२॥ प्रघाणप्रघणालिंदाबहिद्वारप्रकोष्टके॥१२॥

हेडुं बराइ तिरख्यातस्य

गृहावग्रहणीदेहल्यंग३ णनंचत्वराजिरे३॥ अधस्ताद्दारुणि शिला१ नासादारूपरिस्थितं॥१३॥

वळचण पटलस्य छदि

एकं सोधादौ गुप्तद्वार खिडकी तिरख्या०२ प्रच्छन्नमंतर्द्वारं२ स्यात्पक्षद्वारं तु पक्षकः२॥ वलीकनीध्रेपटलप्रांतेऽथपटलंछदिः॥१४॥ गोपा ॥३॥

द्वार र प्रांतरचितपक्षि स्थानस्य

हेकु गृहे पुछदनार्थं दत्त स्य वक्र काष्टस्य पटला धारवं प्रपंजरस्येसार२ नसीतुवलभीच्छादनेवक्रदारुणि२॥ कपोतपालिकायांतु विटंकं पुन्नपुंसकं१॥१५॥ स्त्रीद्वार्द्वा त्रसिंह स्येने१

२परस्यां चेदार। द्वेपार्श्वद्वारस्य। प्रच्छन्नमंत द्वारं स्यात्पक्षद्वारं तदुच्यत इति केचांतरा सूर्वाचिर्यीइ स्येने२

२२शिलीसपिस्त्रियां याद्वाराधस्थितदारु णो। इति तिरभसः। देहलीसुल श्या-चरवालू नजेका ष्टतींशिला। वंतेरपट्टीइ

२नासादारूपरिद्वारस्याधोदारु शिलास्त्रियामितिनाममाला। तलद्वार काष्टस्येकं२

२पटलस्याह-चयछिदिरपिप्रांत क्लीबमितिमुकुटस्तच्छदिस्त्रियामितिलिंगानुशासनात३

२ द्वेपाषाणादिकृतस्यसोपाद्यारोहण
मार्गस्यपायरीइतिख्यातस्य २

३ तयासमार्जन्याक्षिप्तेनिरस्तेधूल्यादौ ३

(5A)

द्वेद्वारबाह्यभागस्य

प्रांगणादिषुतस्योपवेश
नस्थानस्यद्वेओटाइ० १
एकंकपाटरोधनकाष्ठ
स्यअडसरइतिख्या० २

रंप्रतीहारः३स्याद्वितर्दिस्तुवेदिका२॥ तोरणोस्त्रीबहिर्द्वारं२पुरद्वारंतुगोपुरं२॥१६॥ कूटंपूर्द्वारियद्धस्ति
के वाडइतिख्याः२
नखस्तस्मिं१न्नथत्रिषु॥ कपाटमररंतुल्ये२तद्विष्कंभोर्गलंनना२॥१७॥ आरोहणंस्यात्सोपानं२निःश्रेणि
झाडणी
द्वे निर्गमितमलस्य मार्गस्य
स्त्वधिरोहिणी२॥ संमार्जनीशोधनी२स्यात्संकरोवकरस्तथा॥१८॥ क्षिप्तंमुखंनिःसरणं२संनिवेशो
द्वे देश्य रचनाविशेष स्थानस्य भूमेः
निकर्षणः॥ समौसंवसथग्रामौ२वेश्मभूर्वास्तुरस्त्रियां२॥१९॥ ग्रामांतउपशल्यं२स्यात्सीमसी
द्वे गोपग्रामस्य
भिलवाडी
मेस्त्रियामुभे॥ घोषआभीरपल्ली२स्यात्पक्कणःशबरालयः२॥२०॥ इतिपुरवर्गः

महीध्रेशिखरिक्ष्माभृदहार्यधरपर्वताः॥ अद्रिगोत्रगिरिग्रावाचलशैलशिलोच्चयाः॥१॥
पर्वतसामान्यत्रयोदश १

एकंपूर्द्वारिअवतर
णार्थंकृतस्य १
द्वेकाष्ठादिकृतवरो
हणमार्गस्यशिडीइ
पुरादौगृहादिरचना
परिच्छिन्नदेशस्य ३
आद्योनांतः द्वितीयो
ऽदंतः उभेस्त्रियां

३ विप्रादिवर्णबाहुल्यप्राकारपरिखारादिरहिताबहुजनवसतिःग्रामस्तस्यद्वे ३
१ ग्रामग्रहणंचोपलक्षणं अतएवोपकंठेपशल्ये द्वे
इतित्रिकांडशेषः द्वेग्रामादिसमीपदेशस्य ३

१ स्याद्गंधमादनं स्त्री गंधकेवानरांतरे। स्त्रीसुरायां गैनेन स्त्री चिरजीवीके वे काकयोरिति १

(5)

अ० कां० २ लोकालोकश्चक्रवाल २ स्त्रिकूटस्त्रिककुत्समौ २ ॥ अस्तस्तु चरमक्ष्माभृ २ दुदयः पूर्वपर्वतः २ ॥ २ ॥ हिमवा १

॥ ६ ॥ न्निषधो १ विंध्यो १ माल्यवा १ न्पारियात्रकः १ ॥ गंधमादन १ मन्ये च हेमकूटादयो नगाः १ ॥ ३ ॥ पाषाणः प्रस्तर

ग्रावोपलाश्मानः शिला दृषत् ७ ॥ कूटोऽस्त्री शिखरं शृंगं ३ प्रपातस्त्वतटो भृगुः २ ॥ ४ ॥ कटकोऽस्त्री नितं एकं पर्वतमध्यभागस्य मेखलाख्यस्य ३

त्रीणि पर्वतसमभूभागस्य बोऽद्रेः १ स्नुः प्रस्थः सानुरस्त्रियौ ३ ॥ उत्सः प्रस्रवणं २ वारिप्रवाहो निर्झरो झरः २ ॥ ५ ॥ दरी तु कंदरो वाऽस्त्री २ द्वे कृत्रिमस्य गुहाद्वारस्य विवरस्य ३

त्रीणि अकृत्रिमगुहायाः

अकृत्रिमे पर्वतस्य बिले देवखातबिले गुहा ॥ गह्वरं ३ गंडशैलास्तु च्युताः स्थूलोपला गिरेः १ ॥ ६ ॥ खनिः स्त्रियामाकरः २ स्यात्पा ॥ ६ ॥

नृसिंह

दाः प्रत्यंतपर्वताः २ ॥ उपत्यकाद्रेरासन्ना भूमिरूर्ध्वमधित्यका १ ॥ ७ ॥ धातुर्मनःशिला १ द्यद्रेर्गैरिकं १ तु गैरिकं धातुरूपमपि रकं १

३ द्वे पर्वतोज्जलप्रस्रवणतितस्य स्थानस्य ३ ॥ द्वे उत्सान्निर्गतजलप्रवाहस्य पंचापि पर्यायद्वमन्ये ३

१ सुवर्णरूप्यताम्राणि हरिताल मनःशिला। गैरिकांजनकासीससीसलोहाः सहिंगुलाः। गंधकोऽभ्रक इत्याद्या धातवो गिरिसंभवाल्कं १

Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

२ द्वे गृहोपवनस्य निष्कुटस्तु गृहोद्याने स्यात्केदारकवाटयोरिति २

(5A)

द्वे लतादिपिहितस्थानस्य

विशेषतः ॥ निकुंजकुंजौ वा क्लीबे लतादिपिहितोदरे ॥८॥ ॥ इति शैलवर्गः ॥ ॥ अटव्यरण्यं विपिनं गह — षट् वनसामान्यस्य

हिमारण्ययोर्महत्वे ङी — पानुकौ २ — नं काननं वनं ६ ॥ महारण्यमरण्यानी २ गृहारामास्तु निष्कुटाः २ ॥१॥ आरामः स्यादुपवनं २ कृत्रिमं वन — द्वे कृत्रिमवृक्षसमूहस्य

द्वे राज्ञः सर्वोपभोग्यस्य वनस्य

एकं ॥ त्रिणोवेश्यायां — अग्रहस्थोपवनस्य २ — मेव यत् ॥ अमात्यगणिकागेहोपवने वृक्षवाटिका ॥२॥ पुमानाक्रीड उद्यानं राज्ञः साधारणं वनं २ ॥ स्या — तेषमाक्रीडमुद्यानमिसमरमाला पाक्रीवमपि ३

आपोरिति हैमः

द्वे निरंतरपंक्तिसाधारणस्य

यत्रसस्त्रीकोराजाक्रीडति तस्यैकं ० — देतदेव प्रमदवनमंतःपुरोचितं १ ॥३॥ वीथ्यालिरावलिः पंक्तिः श्रेणी ५ लेखास्तु राजयः २ ॥ वन्या वनसमू

द्वे तोय

हे स्या १ दंकुरोभिनवोन्द्रिदि २ ॥४॥ वृक्षो महीरुहः शाखी विटपी पादपस्तरुः ॥ अनोकहः कुटः शालः प

जातिरितिशेषः

लाशी द्रुद्रुमागमाः १३ ॥५॥ वानस्पत्यः फलैः पुष्पा १ त्तैरपुष्पाद्वनस्पतिः १ ॥ औषधिः फलपाकांता १ स्या — फलपाकत्वअंतोयस्याः सा १

२ अंकुरश्चांकुरप्रोक्त इति हलायुधः । अंकुरोभ्मसलिलेरुधिरेभिनवो २ ईवंतोपि । श्रेण्याल्यां कारुसंहताविति विश्वः । पंचसांतर पंक्तेः ३

न्द्रिदिरिति हैमः । २

२ अवंध्यः फलेग्रहिरित्यारभ्य विकसितेऽवंध्यादयस्त्रिषु २
स्थाणुरस्त्री ध्रुवः शंकुरिति वा पा० २

(6)

वृक्षफलसमये फलग्राहकवृक्षस्य   वंध्यवृक्षस्य त्रीणि   त्रीणि फलवतः

अ० कां० २   दवंध्यः फलेग्रहिः २ ॥ ६ ॥ वंध्योऽफलोऽवकेशी च ३ सफलः फलिनः फली ३ ॥ प्रफुल्लोत्फुल्लसंफुल्लव्याकोशवि

त्रीणि शाखा प्रकर हितततरोः

॥५॥   कचस्फुटाः ॥ ७ ॥ फुल्लश्चैते विकसिते ८ स्युरवंध्यादयस्त्रिषु ॥ स्थाणुर्वा ना ध्रुवः शंकुर्ह्रस्वशाखाशिफः क्षुपः   एवं सूक्ष्म शाखा मूलस्य शाखोद्गम

त्रीणि लतामात्रस्य

अविद्यमानस्कंधेगु स्मादिवृक्षधराहितवृक्षस्य ३४   पः १ ॥ ८ ॥ अप्रकांडे स्तंबगुल्मौ २ वल्ली तु व्रततिर्लता ३ ॥ लता प्रतानिनी वीरुद्गुल्मिन्युलप इत्यपि ३ ॥ ९ ॥ विस्तीर्णलता यास्त्रीणि ३

त्रीणि वृक्षादिदैर्घ्यस्य

नगाद्यारोह उच्छ्राय उत्सेधश्चोच्छ्रयश्च सः ३ ॥ अस्त्री प्रकांडः स्कंधः स्यान्मूलाच्छाखावधिस्तरोः २ ॥ १० ॥

वृक्षशाखायाः

वृक्षस्कंधात्प्रथमोत्पन्न शाखायाः २   समे शाखालते २ स्कंधशाखाशाले शिफाजटे २ ॥ शाखाशिफावरोहः स्यात् १ मूलाच्चाग्रं गता लता १ ॥ ११ ॥ ॥५॥

वृक्षादीनाम ग्रस्य त्रीणि   मूलमात्रस्य त्रीणि   [illegible]

शिरोऽग्रं शिखरं वा ना ३ मूलं बुध्नोऽङ्घ्रिनामकः ३ ॥ सारो मज्जा नरि १ त्वक्स्त्री वल्कं वल्कलमस्त्रियाम् ३ ॥ १२ ॥   नृसिंह

१ स्कंधः स्यात्प्रपतावंसे ससंपरायसमूहयोः । कायेतरुप्रकांडे च भ्रात्रादौ च्छंदसोऽभिदीतिथाते पुमेदिनी ३
२ दैम्लस्य अधरूप स्य वटादेः ४ शाखाथाः अवलंबिनी शिफा । मूलादूर्ध्वंगता शिफा लता स्यात् । तरुमूलात्मभृति
वृक्षाग्रपर्यंतगता गुडूच्यादिलता च वरोह इत्याह मुकुटः एक २

(6A)

१वीणि अग्निसंदीपन काष्ठादौ १ इध्म यागादौ हूयमान काष्ठस्य वाच्यं चापि पर्याय इति स्वामी १
२छदः पलाशे गंडूनि ग्रंथिपर्णतमालयोरिति षट् २
३फलं निष्पन्नं सस्य शाढ्वा- वृंतं तस्य फलस्य हे ३

वृक्षादिरं भस्म स्टोल इति ख्या० वल्लरि मंजरी स्पि

पुन्नपुंसकयोर्दारु इ काष्ठं दार्विन्धनं त्वेध इध्ममेधः समित्स्त्रियां ॥ निष्कुहः कोटरं वा ना वल्लरिर्मंजरी स्त्रियौ २॥१३॥ १

तिस्त्रिकांडशेषः इकार रूमाचस्य १ पत्रं पलाशं छदनं दलं पर्णं छदः पुमान् ॥ १ पल्लवोऽस्त्री किसलयं विस्तारो विटपोऽस्त्रियां २॥१४॥

तिसंज्ञा ३ वृक्षादिनां लता गुल्मादि इप रः

अपक्वफले शलाटु स्ति वृक्षादीनां फलं सस्यं वृंतं प्रसवबंधनं २॥ आमे फले शलाटुः स्याच्छुष्के वानमुभे त्रिषु ॥१५॥ क्षा शलाटु वाने

इत्यवलिका इत्यपि ईषदि

रको जालकं क्लीबे कलिका कोरकौ स्त्रियां २॥ स्याद्गुच्छकस्तु स्तबकः कुड्मलो मुकुलोऽस्त्रियां २॥

पुष्पाभ सुमापि

स्त्रियः सुमनसः पुष्पं प्रसूनं कुसुमं सुमं ४॥ मकरंदः पुष्परसः परागः सुमनोरजः २॥१७॥ द्वि

हीनं प्रसवे सर्वं हरीतक्यादयः स्त्रियां ॥ अश्वत्थवैणवप्लाक्षनैयग्रोधैंगुदं फले ॥१८॥ बार्ह

३कोरकोस्त्री कुड्मले स्यात् कोलकमृणालयोः । हे अविकसित कलिका या : ३

३क्षारको रे । कोरके पक्ष्यादिपाके इति हैमः । क्षारकः पक्षिमत्स्यादिपिटके जालकेपि चेति । जालके कोरके दंभे कुलायानायपोरपि । नपुंसि मोचनफले स्त्रियां तु च स नांतरे । गिरिसार जलू कायां मेपिस्याद्धिपका स्त्रियां । भटा नाम स्मरः । चेतागर स्त्रिण्यां च जालिका इति धरणिः ३

भरु स्पि । इति पुष्प पर्यायाः ३

[illegible]

१ जातिः मालती शेफालिका यूथिका पंचकं बकुलं शिरीषं जाते पुष्पजातिः १

(७)

अ० कां० २ अपरिवार्थः ॥ ६ ॥

तंचफले जंब्वां जंबूस्त्री जंबु जांबवं ॥ पुष्पे जातिप्रभृतयः स्वलिंगा व्रीहयः फले ॥ १९ ॥ विदार्याद्यास्तु मू
लेपि पुष्पे क्लीबेपि पाटला ॥ बोधिद्रुमश्चलदलः पिप्पलः कुंजराशनः ॥ २० ॥ अश्वत्थेऽथ कपित्थे स्युर्द
धित्थग्राहिमन्मथाः ॥ तस्मिन्दधिफलः पुष्पफलदंतशठावपि ७ ॥ २१ ॥ उदुंबरे जंतुफलो यज्ञांगो हेम
दुग्धकः ४ ॥ कोविदारे चमरिकः कुद्दालो युगपत्रकः ४ ॥ २२ ॥ सप्तपर्णो विशालत्वक् शारदो विषमछदः ४
आरग्वधे राजवृक्षशंपाकचतुरंगुलाः ॥ २३ ॥ आरेवतव्याधिघातकृतमालसुवर्णकाः ॥ स्युर्जंबी ॥ ६ ॥
रे दंतशठजंभजंभीरजंभलाः ५ ॥ २४ ॥ वरुणे वरणः सेतुस्तिक्तशाकः कुमारकः ५ ॥ पुन्नागे पुरुष नृसिंह

Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan

३ गोरक्षाको मधूको न्यो गि[illegible]: सोल्पपत्रक इति माध्यचः । मधूको न्यो मधुलस्तु
जलजो दीर्घपत्रक इति स्वामी । एकं पाणि मोरह इति ख्यातस्य ३

(7A)

मं नि

उंडीण — निंबभेद

स्तुंगः केसरो देववल्लभः ५ ॥ २५ ॥ पारिभद्रे निंबतरुर्मंदारः पारिजातकः ४ ॥ तिनिशे स्यंदनो नेमिर

तिवस — मोठा अंबाडे

थद्रुरतिमुक्तकः ॥ २६ ॥ वंजुलश्चित्रकृच्चाथ द्वौ पीतनकपीतनौ ॥ आम्रातके ३ मधूके तु गुडपु

मोह इति ख्यात — बदाम

ष्पमधुद्रुमौ ॥ २७ ॥ वानप्रस्थमधुष्ठीलौ ५ जलजेत्र मधूलकः १ ॥ पीलौ गुडफलः स्रंसी तस्मिं

अंकोड — पळस

दे अंकोल इति स्तु गिरिसंभवे ॥ २८ ॥ आक्षोट कंदरालौ द्वावंकोठे तु निकोचकः २ ॥ पलाशे किंशुकः पर्णो वात

वेत[illegible] इति ख्यातस्य

पोथोथ वेतसे ॥ ४ ॥ रथाभ्रपुष्पविदुलशीतवानीरवंजुलाः ६ ॥ द्वौ परिव्याधविदुलौ नादेयी चां — चत्वारि जलजा तवेतसस्य परव्या

सेवगा

बुवेतसे ४ ॥ ३० ॥ शोभांजने शिग्रुतीक्ष्णगंधकाक्षीवमोचकाः ॥ रक्तोसौ मधुशिग्रुः ५ स्यादरिष्टः — द = = इति ख्यातस्य २

१ मधुप्रधानः शिग्रुरिति मुकुटः मधुमधुरः शिग्रुरित्येके १

१ अरिष्टो लशुने निंबे फेनिले काककंकयोः रिष्टो
पि । रिष्ट क्षेमाशुभाभावेषु सिरवके नफेनिले १

The Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(8)

अ० का० २

२ शावरोपि। रोध्रः शावरकः श्वेतत्वगतीसारभेषजं। द्वितीयः पट्टिकारोध्रः रक्तश्चास्ति रोटकः। उत्तालकस्तिकल्पश्च पट्टीलाक्षाप्रासादनइतिमतांतरात्। अयोश्वेतलोध्र। शाबरकलोध्रइतिस्वामी। षट्श्वेतलोध्रस्य। २५

३पर्कटीनूतनफलेपूगादेः प्लक्षपादपे। शल्श्वतोपि। द्वितीयापर्कटीप्लक्षः ४प्लक्षःपिप्पलपादपइति। जटीपर्कटीद्वे द्वेनांतो। त्रीणि पिंपरइति० १ ४त्रीणि आम्रमात्रस्य अवार०२४ सुगंधाम्रस्य कं २ ३ कोभरशोलांटइति द्वितीयंदेशांतरेप्रसिद्धं ३५

बेलइ०

फेनिलः समो २॥ ३३॥ बिल्वे शांडिल्यशैलूषौ मालूरश्रीफलावपि ५॥ प्लक्षो जटी पर्कटी ३ स्यान्न्यग्रोधो बहुपा

वर

द्वटः २॥ ३४॥ गालवः शाबरो लोध्रस्तिरीटस्तिल्वमार्जनौ ६॥ आम्रश्चूतो रसालो ३ सौ सहकारोतिसौरभः १

गुग्गोल

कुंभोलूखलकं क्लीबे कौशिको गुग्गुलः पुरः ५॥ शेलुः श्लेष्मातकः शीत उद्दालो बहुवारकः ५॥ ३४॥ राजा

चारोळी

दनः प्रियालः स्यात् सन्नकद्रुर्धनुःपटः ४॥ गंभारी सर्वतोभद्रा काश्मरी मधुपर्णिका॥ ३५॥ श्रीपर्णी भ

द्रपर्णी च कश्मर्यश्चाप्य ७ थ द्वयोः कर्कंधूर्बदरी कोलिः ३ कोलं कुवलफेनिले॥ ३६॥ सौवीरं बदरं घो

टाद्दप्यथ स्यात् स्वादुकंटकः॥ ॥ विकंकतः स्रुवावृक्षो ग्रंथिलो व्याघ्रपादपि ५॥ ३७॥ ऐरावतो नागरंगो २

६संघातविग्रहीतमिदं। कार्मुखार भायांचकुंभः क्लीबंतु गुग्गुलइतिरूढः। उलूखलेगुग्गुलेनक्लीबमुक्तमुलूखलंइतिरूढः। कुंभोलूखलकं कुंभं कुंभोलूख लकंवरमिति चान्यस्यतेःपदद्वयमपि। ४×२ धनुःप्रियालद्रुमइतिरत्नाकरः। धनुः पुमान्प्रियालद्रौराशिभेदेशरासनइतिनानेपुमेदिनी। धनुःप्रियालेनानस्त्रीराशिभेदेशरासनइतिसांतेषु। परःप्रियालक्षे बेनास्तु चैलेपत्र पुंसकमितिरभसः। धनुःपरइतिसमस्तनामेतिस्वामी। प्रियालेथचरस्कधश्चारो बहुलवल्कलकः। सन्नकद्रु श्चापरोलतो लापसप्रियइतिचत्वारि-चारोळी ४×

कर्कंधूरपि २

१नादेयीनागरंगोस्याउजेयायांजलवेतसे।भूमिजं[illegible] ध्यांचजंबू च x
कागुक्षपिचियोपितिहतिके शांतरात्‌ हेनारंगहतिस्व्यातस्या हे भूx
मिजंबाः स्वामीतु चलार्यपिनारंगस्येसाह १x१ कालस्कंधस्तमालेस्यात्तिंदुके जीवकद्रुमइतिविश्वः १x कुलकं तु पटोलेस्यात्संवत्सश्लोकसंहतौ।पुंसिवल्मीककाकेंदु
x कुलश्रेष्ठे कुकथ्यतइतिकिश्वमेदिन्यौ १

[illegible]

दे भुईजांबूळ
नादेयी भूमिजंबुका २ ॥ तिंदुकः स्फूर्जकः कालस्कंधश्च शितिसारके ४ ॥ ३८ ॥ काकेंदुः कुलकः काकपीलुः स्यात्काकतिंदुके ४ ॥ गोलीढो झाटलो घंटापाटलिर्मोक्षमुष्ककौ ५ ॥ ३९ ॥ तिलकः क्षुरकः श्रीमान् ३ समौ पिचुलझाबुकौ २ ॥ श्रीपर्णिका कुमुदिका कुंभी कैटर्यकट्फलौ ५ ॥ ४० ॥ क्रमुकः पट्टिकाख्यः स्यात्पट्टी लाक्षाप्रसादनः ४ ॥ तूदस्तु यूपः क्रमुको ब्रह्मण्यो ब्रह्मदारु च ॥ ४१ ॥ तूलं ६ च नीपप्रियककदंबास्तु हलिप्रियेऽ४ वीरवृक्षोऽरुष्करोऽग्निमुखी भल्लातकी त्रिषु ४ ॥ ४२ ॥ गर्दभांडे कंदरालकपीतनसुपार्श्वकाः ॥ प्लक्षश्च ५ तिंतिडी चिंचाम्लिका ३ थो पीतसारके ॥ ४३ ॥ सर्जकासनबंधूकपुष्पप्रियकजीवकाः ६ ॥ साले तु सर्ज

Interlinear glosses: दे रुणइ · मोक्षकमो · वों · तिलफोहमरोगा · लाहानदेभकणइ · श्रीणितिलकस्य · दे जालरति० · यदपरसा · पपळ इति० · कदंब · लास्वीपिपर · चिंच · १८८

Left margin: घघ्नाज्ञलोपार लिश्च स्वामीतु नामद्वयमाह २ · पच्चकायफळ इति० २ · चलारिलोध्रभेदस्य · त्रिबीरतिख्या०
Right margin: भेदप्रतिलकाल को कूबिसोच्छेत्रो कामोनेच्छियांतु विशेषके २ · ५ पिंपरीभेदस्य

३परः कदंबःप्रावृषेण्यःकादंब पोहलिप्रियः।नीपोन्धूलिकदंबोन्यः सुगासायतपुष्पक इति चंद्रः ३
१पीतांजनःकुचिर्लीजक इतिप्र० असणाइति० १

(8A)

A project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

तापसतरु २
२ हिंगणबेट इति कोंकणे प्रसिद्धः तत्फलतैलं भक्षयंति तापसा इति ४१ अर्जुनः अर्जुनवृक्षः शार्दूल कोंकणे प्रसिद्धः। अस्यैव भेदः धावडा इति ख्यातस्य
४ पार्थस्तु ककुभो निद्रा विति विश्वा सार्थोपि १

(१)

खिरणी इति ख्या०
धावडा पंचशालस्य
अ० कां० २ काश्यर्याश्वकर्णकाः सस्यसंबरः ५॥४४॥ नदीसर्जो वीरतरुरिंद्रद्रुः ककुभोर्जुनः ५॥ राजादनः फलाध्यक्षः क्षी
रीणि।८॥ मर्जपत्रिकायां भ्रमथद्वयोः॥४५॥ इंगुदी तापसतरुः २ भूर्जे चर्मिमृदुत्वचौ ३॥ पिच्छिला पूरणी मोचा स्थिरायुः शाल्मलिर्द्वे कांटेसावरी नाम वृक्ष
वृक्षस्य २ टेंटू श्योनाक शाल्मलेः करंज
कांटेसावरीचा डिंक यो:५॥४६॥ पिच्छा तु शाल्मलीवेष्टे रोचनः कूटशाल्मलिः २॥ चिरिबिल्वो नक्तमालः करजश्च करंजके ४॥४७॥
घाणेकरंज वल्लीकरंज एक
प्रकीर्यः पूतिकरजः पूतिकः कलिमारकः ४॥ करंजभेदाः षड्ग्रंथो मर्कट्यंगारवल्लरी ३॥४८॥ रोही रोहितकः प्लीह चत्वारि रक्तरोहिड
चत्वारि खैर इति ख्या० शत्रुर्दाडिमपुष्पकः ४॥ गायत्री बालतनयः खदिरो दंतधावनः ४॥४९॥ अरिमेदो विट्खदिरे २ कदरः खदिरे सि हेंडुगखिरवदिरस्य
रुद्रुकोपि खैर इति ख्यातस्य
श्वेतखदिरस्य ते॥ सोमवल्कोः २ प्यथ व्याघ्रपुच्छगंधर्वहस्तकौ॥५०॥ एरंडउरुबूकश्च रुचकश्चित्रकश्चसः॥ पंचुः पंचांगुल ॥८॥ रसिंह
२ षड्ग्रंथा तु वचायां स्त्री स्यात्करंजांतरे पुमानेकं॥ मर्कटीकरंज भिछूक शिंब्योः पुंसि वानरलतयो एकं। अंगारवर्णपर्णा वल्लरी एकं २

एकादशाएरंडइतिख्यातस्य
मंडवर्धमानव्यडंबकाः ११ ॥५३॥ अल्पाशमीशमीरः १ स्याच्छमीसक्तुफलाशिवा ३ ॥ पिंडीतकोमरुब
शमीनाम्नीमावृस्य — षड्गेलरजिख्या०
कः श्वसनः करहाटकः ॥५२॥ शल्यश्चमदने शक्रपादपः पारिभद्रकः ॥ भद्रदारुद्रुकिलिमंपीतदारुच

अष्टौदेवदारोः — पाडळइतिप्रसिद्धं — कालस्थालीइतिख्यामी
दारुच ॥५३॥ पूतिकाष्टंचसप्तस्युर्देवदारुण्यथद्वयोः ॥ पाटलिः पाटलामोघाकाचस्थालीफलेरुहा ॥१००॥

स्त्रीनाममात्रिका — वांपांटीइति०
कृष्णवृंताकुबेराक्षी ७ श्यामातुमहिलाह्वया ॥ लतागोवंदनीगुंद्राप्रियंगुः फलिनीफली ॥५५॥ विष्वक्से

शोनाकोपि
नागंधफलीकारंभाप्रियकश्चसा १२ ॥ मंडूकपर्णपत्रोर्णनटकट्वंगटुंटुकाः ॥५६॥ स्योनाकः शुकनास

तेंदरतिख्या० — वेलाधिअवळीइति०
र्क्षदीर्घवृंतकुटंनटाः ॥ शोणकश्चारलौ ११ तिष्यफलात्वामलकीत्रिषु ॥५७॥ अमृताचवयस्थाचद्वति

वाघांटीचाभेदश्चुभ्रवाघांटी २

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

अरिष्टे द्वौ ओरमितिप्रसिद्धं
३ त्रीणि बडहर इति० कोकणेप्रसिद्धं पातफणस २

(१०)

पट्ट्याहडा इतिख्यातस्य ... रुद्राहिरअर इतिख्यातस्य

अ० कां० २ लिंगस्तु बिभीतकः ॥ नाक्षस्तुषः कर्षफलो भूतावासः कलिद्रुमः ६ ॥ ५८ ॥ अभया त्वव्यथा पथ्या कायस्था

॥ ९ ॥ पूतनाऽमृता ॥ हरीतकी हैमवती चेतकी श्रेयसी शिवा ११ ॥ ५९ ॥ पीतद्रुः सरलः पूतिकाष्ठं ३ चाथ द्रुमो त्रीणि सरला इति०

पणसोपि फणस
त्रीणि कूरचांपार० स्तलः ॥ कर्णिकारः परिव्याधो २ लकुचो लिकुचो डहुः ३ ॥ ६० ॥ पनसः कंटकिफलो २ निचुलो हिज्जुलोंबुजः ३ त्रीणि स्थूलवेतसस्य ... हिज्जुलस्य निचुलस्य लवेतसस्य त्रीणि ... जाता २

मलपू रिठपि बोरवाडा पिचुमंदस्य
काकोदुंबरिका फल्गुर्मलयूर्जघनेफला ४ ॥ ६१ ॥ अरिष्टः सर्वतोभद्रहिंगुनिर्यासमालकाः ॥ पिचुमंद

त्रीणि शिरस इ०
षट् कडूनिंब इति० श्च निंबेऽथ पिच्छिलागुरुशिंशपाः ३ ॥ ६२ ॥ कपिला भस्मगर्भा सा २ शिरीषस्तु कपीतनः ॥ भंडीलोप्यथ ३ ॥ ९ ॥

बकुल अशोक
ऽथ चांपेयश्चंपको हेमपुष्पकः ३ ॥ ६३ ॥ एतस्य कलिका गंधफली १ स्यादथ केसरे ॥ बकुलो २ वंजुलोऽशोके २ नृसिंह

त्रीणि सान चांफा २
२ त्रीणि सिसवा इति० अगरुशिंशपा २ सेकमपि २ सा कपिलवर्णपुष्पा सति भस्मगर्भाचितेश्च कूसारवादिकं २
१ प्रियंगोरस्त्री गंधफली चंपकस्य च केसर इति रूढः १

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

१ दाडिंबोपि।डाडिंबसारविंडीरसादध्रूल शुकवल्लभा४
२ तिरभसः।हुदाळिंबइतिख्यातस्य१४ चलारिनाम वांकार इतिख्यातस्य।कांचनपर्यायः१४ अरणी टाकळीइतिख्यातस्य१

(१०A)

समौकरकदाडिमौ॥६४॥चांपेयःकेसरोनागकेसरःकांचनाह्वयः४॥जयाजयंतीतर्कारीनादेयीवैजयंतिका५॥
अरणीभेदः टाकळा चलारिकुडाइति०
इयापि अरणीपर्याय इतिस्वामी२ श्रीपर्णमग्निमंथःस्यात्कणिकागणिकारिका॥जयो५थकुटजःशक्रोवत्सकोगिरिमल्लिका४॥६६॥एतस्यैवक
त्रीणिइंद्रजवइति०
करंदीइतिख्यातस्य लिंगेंद्रयवंभद्रयवंफले३॥कृष्णपाकफलाविग्नसुषेणाःकरमर्दके४॥६७॥कालस्कंधस्तमालःस्यात्तापिच्छो३ तमालइतिख्यातस्य कृष्णपुष्पस्य२
निर्गुंडीसपि
निर्गुंडीइतिख्यात० पथसिंधुके॥सिंदुवारेंद्रसुरसौनिर्गुंडींद्राणिकेत्यपि५॥६८॥वेणीखरागरीदेवताडोजीमूतइत्यपि५॥श्रीदेवडांगरइतिख्या०
काचीनिर्गुंडी
हस्तिकर्णपत्राशाक विशेषइतिस्वामी२ हस्तिनीतुभूरुंडी२तृणशून्यंतुमल्लिका॥६९॥भूपदीशीतभीरुश्चसैवास्फोतावनोद्भवा४॥शेफालिकातुसु
जेधी ४
वहानिर्गुंडीनीलिकाचसा४॥७०॥सितासौश्वेतसुरसाभूतवेश्य२थमागधी॥गणिकायूथिकांबष्ठा
२ मोगरा तृणशून्यं तु ✱ सुरंतंपनिपुष्पाणि२ रानिर्गुंडी१ २आस्फोटाइत्यपि।रानमोगराइतिख्यातस्य२
द्र

३ श्वेतरक्तानेशोण इति पाठः। रक्तपुष्पः कुरबकः पीतपुष्पः कुरंटक इति स्वामिना व्याख्यातत्वात् ३

(11)

चमेली इति० कुसरी इत्यन्ये १

सोनजुयी १ जायी पोर्लमोगरा १

अ० कां० २ पीतहैमपुष्पिका १॥७२॥ अतिमुक्तः पुंड्रकः स्याद्वासंती माधवीलता ५॥ सुमना मालती जातिः ३ सप्तला नवम

दुपती नागि... इति ख्यातस्य देकुरमाचस्य

कुंदस्य द्वे ॥१०॥ ल्लिका २॥ माध्यं कुंदं रक्तकस्तु बंधूको बंधुजीवकः ३॥ सहा कुमारी तरणी ३ अम्लानस्तु महासहा २॥७३॥ तत्र शोणे

चतारिनीलकुरंटकस्य तु कुरबकः १ तत्र पीते कुरंटकः १॥ नीली झिंटी द्वयोर्बाणा दासी चार्तगलश्च सा ६॥७४॥ सैरेयकस्तु झिंटी स्यात्

३ तिलस्यपुष्पं तंतु तिलपुष्प

स्मिन् कुरबकोऽरुणे॥ पीता कुरंटको झिंटी तस्मिन् सहचरी द्वयोः॥७५॥ ओड्रपुष्पं जपापुष्पं वज्रपुष्पं तिलस्य यत् जासवनी हे ओड्रपुष्पे स्त्रिक्षेपि जपाशब्दः प्रकीर्तितः ३

कण्हेर नेत्ती

प्रतिहासशतप्रासचंडातहयमारकाः॥७६॥ करवीरे करीरे तु क्रकरग्रंथिलावुभौ ३॥ उन्मत्तः कितवो धूर्तो धं ॥१०॥

धोत्रा

तूरः कांचनाह्वयः॥७७॥ मातुलो मदनश्चास्य फले मातुलपुत्रकः १॥ फलपूरो बीजपूरो रुचको मातुलुंगके ४॥ नृसिंह

महालुंग १

३ सहचरा ख्या झिंटी पीतपुष्पा चेत् कुरंटो सो। आरक्त सैरेयकः सहचरः सैरेयश्च महाचरः। पीतोस्कोथ नीलि श्च कुसुमैस्तं विभावयेत्। पीतः कुरंटको तयो रक्तः कुरबकस्ततः। नीलश्चार्तगलो दासी बाण ओदनपाक्यपीति ३

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे
राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)
दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८
Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com